

1287

Društvo za gradnjo delavskih stanovanj v Ljubljani

✻ Ustanovljeno leta 1886. ✻

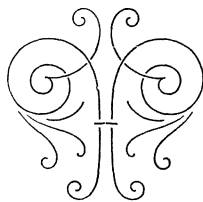
K letopisu njegove osnovne zgodovine
in nadaljnega razvoja povodom v
letu 1913. dovršenega petindvajset-
letnega delovanja

1888 — 1913

Sestavil društveni zapisnikar Leon Suppantschitsch

(Po nemškem izvirniku)

Ljubljana 1913

V samozaložbi društva — Natisnila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg

Težnja po delovanju na socialnem polju, o katerem se dandanes mnogo razpravlja in baš vsled tega zelo odlikuje našo sedanost, je bila tudi za ustanovitev našega društva merodajna.

Pomanjkljive in zelo neugodne stanovanjske razmere delavskih slojev v Ljubljani so potrebovale nujne pomoči. Od leta do leta je bolj primanjkovalo majhnih, zdravih in cenih stanovanj in so se morali delavci zadovoljiti z bornimi in celo zdravju škodljivimi stanovanji ali pa se nastanjevati čimdalje bolj zunaj našega mesta. Obstojala je resnična potreba, da se zboljšajo te za delavstvo vedno občutnejše neprilike. Prvi mož, ki se je zavzel, da bi to vprašanje praktično rešil in vsaj deloma odpomogel takim neprilikam, je bil naš ugleden someščan, gospod bankir Jožef Luckmann.

Glavni pogoj v dosego tega smotra pa je bila dobava potrebnega obratnega zaklada, da bi se moglo zgraditi za enkrat vsaj nekaj stanovanj. Največ pomoči se je pričakovalo v tem slučaju od blage in velike dobrotnice naše dežele, slavne Kranjske hranilnice, ki je pomagala pri nas skoro vsakemu podobnemu podvzetju. In to po vsej pravici!

Vplivu Jožefa Luckmanna, ki je bil že takrat član ravnateljstva tega zavoda, pozneje pa – kakor znano – predsednik do svoje smrti, se je posrečilo pridobiti Kranjsko hranilnico za ta načrt. Treba je bilo najprej osnovati korporacijo, ki bi imela nalogo, prevzeti vsa dela, da se uresniči ta ideja, in bi postala tako namestovalen organ, kateremu bi smela Kranjska hranilnica z mirno vestjo izročiti v to odločena denarna sredstva.

Tudi ta ne majhen trud je prevzel drage volje gospod Jožef Luckmann s svojo v vseh praktičnih življenjskih zadevah izkušeno spretnostjo. V zvezi z nekaterimi prijatelji tega načrta, med katere je šteti osobito takratnega uradnega ravnatelja

Kranjske hranilnice, dr. Jožefa Suppana, je sestavil na podlagi načrtov enakih vnanjih naprav pravila, ki naj bi bila podlaga bodočemu društvu.

Ko je bilo to delo – po dolgotrajnem in natančnem strokovnjaškem posvetovanju – končano, so bila izdelana pravila po Jožefu Luckmannu in ostalih treh predlagateljih društva, gospodih Otomarju Bambergu, Antonu vitezu Gariboldiju in Arturju Mahru, predložena dne 28. maja 1886 c. kr. deželni vladi za Kranjsko, ki jih je že z dopisom z dne 2. junija 1886, št. 5422 (intim. od takratnega župana deželnega stolnega mesta Ljubljane, Petra Grassellija, dne 7. junija 1886) na podlagi društvenega zakona z dne 15. novembra 1867 vzela brez zadržka „na znanje“, oziroma jih odobrila.

S tem je bila srečno izvršena postavna podlaga za razvoj društvenega delovanja in uresničenje te ideje. Novo društvo si je nadelo ime „Društvo za gradnjo delavskih stanovanj v Ljubljani“. Temeljem odobrenih pravil, da obstoji društvo ponajveč iz 15 članov in po enem poslancu ljubljanske mestne občine in Kranjske hranilnice, so sklicali štirje predlagatelji še istega meseca, dne 24. junija 1886, prvo ustanovno društveno zborovanje, h kateremu je bilo povabljenih nekaj uglednih nemških ljubljanskih meščanov, ki so se zanimali za to napravo, da se ustanovi društvo, kateremu povabilu so se le-ti radevolje odzvali. Da ostanejo njih imena v trajnem in častnem spominu, jih tukaj navajamo; bilo je – pod predsedstvom Jožefa Luckmanna – 12 gospodov: knjigotržec Otomar Bamberg, trgovec Kamilo Baumgartner, graščak Adolf Gallé, zasebnik Anton vitez Gariboldi, trgovec Peter Lassnik, glavni ravnatelj Karel Luckmann, bankir Jožef Luckmann, ravnatelj Artur Mahr, bankir Emerik C. Mayer, c. kr. ravnatelj tobačne tovarne Ivan Rezori, deželni odbornik dr. Adolf Schaffer in odvetnik dr. Robert Schreypl. Redlwerth. Načelnikom je bil izvoljen samoumevno povzročitelj in pravi ustanovitelj društva, gospod Jožef Luckmann, ki je vodil to mesto z vso marljivostjo in skrbjo do svoje nenadno nastopivše smrti – dne 20. marca 1906 –, obžalovan od vseh, ki so ga poznali, posebno pa od društva, katerega duša je bil.

Med tem pa je Kranjska hranilnica izpolnila svojo obljubo s tem, da je naklonila novo ustanovljenemu društvu vsled

enoglasnega sklepa svojega občnega zbora z dne 10. junija 1886 kot ustanovno darilo znaten znesek 50.000 goldinarjev = 100.000 kron.

S tem je bila dana društvu možnost, da izpolni glavni pogoj nadaljnjega delovanja – nakup obširnega zemljišča za bodoče gradnje. Takoj prvi korak se je zelo posrečil. Po daljšem pogajanju, ki ga je vodil pravni zastopnik dr. Jožef Suppan, je kupilo društvo za primeroma nizko ceno od posestnice gospe Marije Malitsch dva travnika, parceli št. 67 in 68 kat. občine Kapucinsko predmestje, za takozvanim „Bežigradom“ nasproti sedanji topničarski vojašnici. Leto pozneje se je nakupil v svrhu povečanja in arondiranja obstoječega zemljišča še en travnik od mejača gospoda Franceta Štruklja, tako da je razpolagalo društvo s skladnim zemljiščem v izmeri 12 oralov in 547 kvadratnih sežnjev. Kupna cena za vse zemljišče je znašala 20.683 kron (povprečno malo manj nego 1 krono 5 vinarjev za kvadratni seženj), ki je z ozirom na njeno do mestne meje segajočo ležo brezdvomno zelo nizka, in bi tvorila danes dokaj višjo prodajno ceno.

Ne glede na zelo ugodno ležo, ki tudi za v sredini mesta zaposlene delavce ne tvori nikake bistvene razdalje, pa je društveni stavbeni prostor v vsakem oziru zelo praktičen in je imelo društvo vsled naglega in cenega nakupa srečo. Vseskozi suha gramoznata tla so zelo prikladna za gradnjo in so stanovanja tukaj zelo zdrava, svetla, zračna in solčna ter v primeri s stanovanji, ki jih zmorejo ljubljanski delavci in ki so često temna, vlažna, prenapolnjena podzemeljska, podstrešna ali dvoriščna stanovanja, mnogo boljša in naprednejša. Poleg tega pa omogoča široko zasnovana „hranilniška cesta“ in od posameznih strank pridno in lično obdelani vrtovi, ki so za hišami, ne samo najemnikom, temveč osobito njihovi številni deci, ki broji včasih do 300 glav, gibati se večji del leta na prostem in uživati sveži zrak bližnjih kamniških planin. Vpliv teh v zdravstvenem oziru tako ugodnih stanovanjskih razmer se kaže najbolj v tem, da je naša tamošnja, tačas nad 400 glav broječa delavska naselbina, po veliki večini telesno zdrava, kar se bere že na zdravih obrazih rastoče mladine in da se za časa celega 25letnega obstoja naše bežigrajske naselbine ni pojavil še noben resen slučaj epidemije.

Ko je bilo društvo v posesti tega zelo pripravnega stavbišča in prejelo od plemenite dobrotnice naše dežele, slavne

Kranjske hranilnice, dostojno označeno denarno podpora, se ni več obotavljalo zgraditi prvi dve delavski hiši. Na društvenem zborovanju dne 22. junija 1887 se je sklenilo sezidati dve delavski hiši in delo oddati konkurenčnim potom najcenejšemu ponudniku, Kranjski stavbinski družbi v Ljubljani. Po temeljitem študiju in pregledu nebrojnih načrtov podobnih zgradb, se je sklenilo sezidati na podlagi vzornih oblik dve takozvani dvojni hiši, vsako s štirimi večjimi, iz sobe, kabineta in kuhinje, in štirimi manjšimi, iz sobe in kuhinje obstoječimi stanovanji, skupaj torej prostor za 16 družin.

Gradnja teh dveh naših prvih hiš I in II je bila že v jeseni 1887 pod streho, omet in notranja oprava pa sta bila dodelana spomladi 1888. Da se zidovje popolnoma osuši, je sklenilo društvo, da se hiši obljudita šele o sv. Mihelu – oktobra 1888.

Kako so ljubljanski delavci želeli priti v te hiše, spričuje najbolje dejstvo, da se je k prvemu, razmeroma malo znanemu razpisu o dovršenih 16 stanovanjih priglasilo za vsprejem nič manj nego 55 delavskih rodbin. Po skrbnem in strogo stvarnem preudarku vseh vpoštevajočih razmer je nakazalo društveno vodstvo naprošena stanovanja sledečim 16 najemnikom, ki jih navajamo tukaj po imenu v spomin na naše prve naselnike. Bili so sledeči gospodje :

- 1.) mizar Lovrenc Breclnik,
- 2.) skladiščnik Anton Mencin,
- 3.) ključavničar Lovrenc Lončar,
- 4.) mizar Franz Sivec,
- 5.) črevljar Jernej Carli,
- 6.) kovinski sukač Franc Hofer,
- 7.) pleskar Jožef Makovec,
- 8.) črevljar Karel Goršič,
- 9.) ključavničar Franc Keber,
- 10.) podobar Mihael Erzar,
- 11.) strojnik Janez Kržišnik,
- 12.) tesar Jakob Bevc,
- 13.) mizar Janez Škof,
- 14.) tobačne tovarne mojster Lambert Marschner,
- 15.) sobni slikar Andrej Dobnikar in
- 16.) mizar Engelbert Pucher.

Stavbeni stroški obeh prvih hiš so znašali po 16.000 K za vsako hišo. Da preskrbimo naselbini zdrave vode, smo zgradili s precejšnjimi stroški vodnjak na dvigalo, ki je vsled izvrstnih gramoznatih tal dajal obilo dobre vode in zadostoval vsem potrebam naselbine in služil celo za zalivanje vrtov.

Vsled danih razmer in čimdalje večje potrebe, je sklenilo društvo še leta 1888. zgraditi dve nadaljnji hiši III in IV, in sicer obe v pročelju po 1 m daljši nego prejšnji in ne samo z delnimi ampak celotnimi kletmi. Gradnjo se je oddalo takratnemu najcenejšemu ponudniku, stavbeniku gospodu Viljemu Treotu.

Na ta način nastalih 16 stanovanj se je oddalo o sv. Juriju 1889 in je narastlo število strank na 32.

Stavbeni stroški prvih štirih hiš, od katerih sta bili zadnji dve radi večjih dimenzij naravno dražji, so znašali 75.000 K. Vsled tega in ker je znašala kupna cena za stavbišče nad 20.000 K, potem za napravo vodnjaka in druge potrebščine izdanih zneskov, so bila društvena sredstva izčrpana in je bilo treba nekaj let marljivo nabirati novih sredstev, preden se je moglo misliti na nadaljnje gradnje. Do jeseni leta 1893. se je nabralo od dotlej neprikrajšano vplačevanih najemščin toliko denarja, da je bilo mogoče zgraditi po enakem načrtu hišo V, ki jo je tudi dogradil stavbenik gospod Viljem Treo. V to hišo, ki se je pozimi temeljito osušila, se je naselilo dne 1. avgusta 1894 nadaljnjih osem delavskih družin.

Vsled povabila c. kr. deželne vlade za Kranjsko smo se v poletju 1894 aktivno udeležili „higijenične razstave na Dunaju“, kamor smo poslali natančen opis našega socialnega delovanja, razne načrte in nalašč v ta namen izdelan ličen plastičen model naše zadnje hiše V, za kar smo dobili od ministrstva zelo laskavo pohvalo.

Sledečega leta – o Veliki noči 1895 – je zadel naše društvo hud udarec, ki ga moramo omeniti, akoravno ni bil za nas tako poguben, kot bi bilo pričakovati. Strašen potres na Veliko nedeljo ponoči, dne 14. aprila 1895, je opustošil naše rodno mesto Ljubljano in tudi našim petim hišam ni zanesel. Škoda pa je bila mnogo manjša nego smo jo sprva domnevali. Zrušilo se je le več dimnikov in poškodovale nekatere strehe in fasade ter pobilo veliko oken, medtem ko sta ostala glavno zidovje in strešna konstrukcija skoro nepoškodovana in s

tem dokazala svojo solidnost. Samo dve stranki sta se morali deložirati za nekaj dni, ker je bila nevarnost, da se zrušijo dimniki. Večina najemnikov pa je ostala v svojih stanovanjih, dasiravno smo zanje pripravili na našem travniku začasna zasilna stanovališča iz previdnosti in z ozirom na nekatere bojazljivce, ki so se pa le malo rabila. Kakor smo že omenili, so naša poslopja vsled usodne nezgode manj trpela nego druge ljubljanske hiše, stroški za popravo vsled potresa povzročene škode pa so vseeno znašali okroglo 2000 kron. Društvo je pokrilo ta znesek iz lastnih sredstev, dasi so dobili ostali hišni posestniki v Ljubljani izdatno državno podporo, kateri pa se je društvo hvaležno odreklo.

V blagodejnem nasprotju s potresno katastrofo pa zaznamuje letopis našega društva istega leta vesel dogodek, ki je bistveno vplival na njegov nadaljnji razvoj. Tudi topot je podarila naša velika dobrotnica, slavna Kranjska hranilnica, kateri dolgujemo vso hvalo, o priliki svojega 75letnega obstoja, ki ga je praznovala le s slavnostnim občnim zborom in dala v človekoljubne namene v celoti 2,650.000 kron, našemu društvu znesek 40.000 kron.

Na ta nepričakovan način je bilo društvo v stanu, da zgradi v zmislu svoje določbe in vsled sklepa občnega zbora z dne 27. novembra 1896 po vzorcu V dve novi hiši VI in VII.

Ob tej priliki je velikodušno ponudil društvu njegov ugledni član, c. kr. dvorni zvonar gospod Albert Samassa, brezplačno stavbišče za te dve hiši, in sicer en del svojega, v Št. Jakobskem predmestju ležečega travnika na „Prulah“. To cenjeno ponudbo pa je moralo društvo vsled temeljitega razmotrivanja in utemeljenega poročila svojega odbora zahvalno odkloniti. Društvo je uvidelo, da bi bilo v gotovem oziru koristno, sčasoma zidati v Ljubljani delavske hiše v raznih mestnih okrajih, kar bi bilo zelo udobno za one delavce, ki so zaposleni po raznih delavnicah našega mesta, vendar pa je odklonilo to ponudbo z ozirom na dognane zdravstvene ozire. Ne samo topografične, ampak osobito tekom osemletne praktične izkušnje dognane zdravstvene prednosti in izjemno ugodna leža našega bežigrajskega posestva je namreč v primeri z vlažnim, deloma celo močvirnim zemljiščem na „Prulah“ toliko večje vrednosti in pripravnejši za naselitev, da ni bilo glede

odločitve nobenega pomisleka. To pa tudi iz razloga, ker vsebuje naše bežigrasko, skoro 12 $\frac{1}{2}$ oralov obsegajoče zemljišče več brezplačnega prostora za stavbišče, nego ga bo društvo potrebovalo v doglednem času z ozirom na svoje denarne razmere. Društveni zbor se je zato enoglasno izrekel za od načelstva zavzeto odklonilno stališče z zahvalo.

Gradnjo obeh hiš VI in VII je prevzel tudi mestni stavbenik gospod Viljem Treo za domenjani pavšalni znesek 37.200 kron, in jo prav dobro izvršil; stavbeni stroški obeh hiš pa so se zvišali za 3000 kron, in sicer vsled izpopolnjenja v stavbenotehničnem oziru, kar je zahteval ljubljanski mestni magistrat kot stavbena oblast. Obljudeni sta bili hiši takoj s 1. novembrom 1897. Obenem je napeljalo društvo, ker so stranke za to prosile, v vseh sedmih hišah mestni vodovod, kar znatno olajšuje hišno gospodarstvo naše že takrat številne delavske naselbine. Vodovod nas je stal 2700 kron.

Leto 1903. je v letopisu našega društva posebno zato znamenito, ker se je tega leta udejevala velika socialna dobrota, ki je bila z ustanovitvijo našega društva namenjena ljubljanskemu delavstvu, in ki bo tudi ostala. Dne 1. oktobra t. l. je poteklo namreč 15 let, odkar so vztrajali in nepretrgoma stanovali v naših hišah I in II dne 1. oktobra 1888 vzprejeti prvi najemniki in si pridobili zato v zmislu § 4., odstavek e, naših pravil za vse svoje življenje služnost porabne pravice do brezplačnega stanovanja, ki so ga vzeli svoječasno v najem. Bilo je sledečih pet najemnikov, katerih imena tudi navajamo v našem društvenem letopisu v spomin za poznejša leta :

- 1.) črevljar Jernej Carli,
- 2.) strojnik Janez Kržišnik,
- 3.) tesar Jakob Bevc,
- 4.) ključavničar Franc Keber in
- 5.) tobačne tovarne mojster Lambert Marschner.

Od teh stanujejo še danes, ob 25letnem obstoju društva, dva gospoda, Jernej Carli in Janez Kržišnik, ter vdova gospa Marija Marschner, v naših hišah in uživajo že skoro deset let dobroto brezplačnega stanovanja.

Društvo ni prezrlo prvega pojava tega dogodka in ga je veselo praznovalo. Sledečo nedeljo, dne 4. oktobra, je priredilo društvo z zneskom 1200 kron majhno, a dobro uspelo veselico,

katere so se udeležili društveni člani kot pogostitelji in vseh 55 najemnikov, skupaj nad 300 oseb, kot povabljeni gostje in se dobro zabavali. Izjemno ugodno in lepo vreme tega dne je omogočilo, da se je vršila veselica ob zvokih godbe in veselem žvenketanju kozarcev na našem lastnem prostornem travniku pod milim nebom. Ker je padel na ta dan tudi cesarjev imendan, se je društveni načelnik, gospod Jožef Luckmann, v svojem udeležencem in gostom namenjenem slavnostnem govoru poklonil Nj. Veličanstvu, kar so vsi navzoči vneto odobraval.

Težko breme se je naprtilo našemu društvu leta 1904. z nalogom, da ima plačevati na vsakih deset let po postavnih določbah odmerjeni pristojbinski namestek v neprimerno visokem znesku 15.317 kron. Vsled rekurza, ki ga je vložil proti temu naš pravni zastopnik, se je ta pristojbina izdatno znižala, in sicer na 7972 kron, kljub temu pa je bila za nas tudi v tej nižani meri še vedno zelo občutna.

Leta 1905. smo osnovali v krogu našega društva lastno „bolniško in podporno blagajno“ v korist našim najemnikom, v katero svrhu smo dali kot ustanovno darilo znesek 500 kron. Ta naprava posluje od 1. julija 1905 dalje zelo uspešno.

Tu omenimo še eno napravo, ki je v naših hišah že dalj časa vpeljana in dobro uspeva. To je „odbor za vzdrževanje hišnega reda“, katerega člane volijo najemniki medsebojno; ta pazi na hišni red, občuje z upraviteljstvom in posluje v manjših sporih kot reditelj in pomiritelj. Načelnik tega odbora je gospod Friderik Weinberger, eden naših najstarejših najemnikov, ki posluje kot tak že dolgo vrsto let zelo vestno in marljivo, za kar mu društveno vodstvo izreka vse priznanje. Isto velja o našem hišnem upravitelju, knjigovodji gospodu Ludoviku Tschada, kateremu smo po smrti njegovega večletnega prednika, gospoda Alojzija Dzimskija, leta 1911. poverili društveno knjigovodstvo; le-ta v vsakem oziru vzorno upravlja svoje opravilo kot najvišji poslovodja društvenega vodstva.

Leto 1906. nam ostane v bridkem spominu in je bilo za društvo žalostno leto v pravem pomenu besede. Dne 20. marca je namreč nenadoma izdihnil nepozabni ustanovitelj in oče našega društva, gospod Jožef Luckmann, ki ga je,

kakor znano, leta 1886. ne samo ustanovil, ampak tudi celih 20 let neumorno vodil. Kaj dolguje naše društvo Jožefu Luckmannu za njegovo ljubeznivo skrb in naklonjenost ter 20letno neumorno delo, ki je z vso vnemo podpiral ta svoj najljubši stvar, se razvidi iz vsakega odstavka društvene zgodovine, kar smo že itak opetovano povdarjali. Z našim ustanoviteljem Jožefom Luckmannom smo izgubili za vedno svojega najljubšega prijatelja in mogočnega zaščitnika, ki nam bo ostal za vse čase v častnem in hvaležnem spominu.

V časten spomin so darovali pokojnikovi bratje našemu društvu znaten znesek 1000 kron. Enak znesek pa so nam darovali že nekaj let preje povodom podobnega žalostnega slučaja v svoji rodbini, za kar jim bo društvo vedno hvaležno.

Tri dni pred Luckmannovo smrtjo, dne 17. marca 1906, se je sklenilo v društveni seji, kateri je še on načeloval, sezidati hiši VIII in IX in se je to delo oddalo Kranjski stavbinski družbi za skupni pavšalni znesek 61.000 kron. Da ugodimo nujnim in vedno bolj množočim se prošnjam za nova stanovanja, smo začeli te dve hiši takoj graditi in sta bili že meseca julija dograjeni, novembra 1906 pa naseljeni. Ker smo eno izmed novih 16 stanovanj porabili za administracijsko pisarno, je narastlo skupno število delavskih stanovanj na 71, število prebivalcev pa se pomnožilo na 383. Iz skromnega začetka v letu 1888., ko smo imeli le 16 družin, se je torej razvila znatna naselbina, vsled česar smo z dosedanji uspehi lahko zadovoljni.

Društveno vodstvo je prevzel po smrti Jožefa Luckmanna njegov dosedanji dolgoletni namestnik, gospod Anton vitez Gariboldi. Z ozirom na visoko starost in bolehnost pa je žal že po kratkem času odstopil, zato je izvolilo društvo v seji z dne 30. januarja 1907 svojim načelnikom c. kr. podpolkovnika v pokoju, gospoda Karla Kastla pl. Traunstät, ki odslej krepko vodi društvo, katero mu je za njegovo odločno delovanje in ljubeznivo požrtvovalnost tekom preteklih šestih let vso hvalo dolžno.

V časten in trajen spomin na našega nepozabnega ustanovitelja društva, Jožefa Luckmanna, se je sklenil poseben čin, ki naj bi pričal o njem še poznim rodovom. Takoj po njegovi smrti so društveni člani sprožili misel, da bi se zgra-

dilo njemu v čast posebno, tudi v arhitektoničnem oziru vidno razlikujoče se poslopje, ki naj bi služilo v društvene dobrodelne namene in nosilo za vse čase ime „Jožefa Luckmanna hiša“. Tudi to idejo je pospešila naša neumorna dobrotnica, slavna Kranjska hranilnica, in v ta namen velikodušno darovala 40.000 kron – znesek, ki nam je omogočil izvršitev zasnovega načrta.

Vsled določene namembe se dohodki te hiše ne stekajo v normalni društveni sklad, ampak so namenjeni v druge dobrodelne svrhe, in sicer gre *a)* polovica za v letu 1905. osnovano bolniško in podporno blagajno in *b)* druga polovica pa za stavbeni sklad takozvane „dobrodelne hiše“ v korist naših najemnikov. To poslopje bi služilo našim naselnikom in njihovim družinam za kopalne naprave, kuhinje za pranje perila s sušilnicami, potem v slučaju bolezni za bolniške in osamljive sobe, oziroma tudi za bralne in družabne prostore, da se na ta način odpomore resničnim potrebam. Upajmo, da se našemu društvu posreči v doglednem času izvršiti ta načrt, vsled česar bi se zdravstveno stanje še izboljšalo in bi bilo bivanje naših naseljenikov še udobnejše in prijetnejše.

Zgradba „Luckmannove hiše“, ki obsega sedem večjih in dve manjši delavski stanovanji, je stala 51.000 kron in jo je dogradila Kranjska stavbinska družba jeseni leta 1907.; naseljena je bila 1. julija 1908. Na željo in v večjo udobnost naših naseljenikov smo napravili na stolpiču te hiše s precejšnjimi stroški bijočo uro, ki se čuje in vidi daleč naokoli in dobro služi svojemu namenu.

Dva dni pred naselitvijo, to je v nedeljo dne 28. junija, je vsled našega povabila blagoslovil novo poslopje frančiškanski župnik, prečastiti gospod p. Hugolin Sattner. Te slavnosti so se udeležili vsi najemniki s svojimi družinami, dalje vsi društveni člani in mnogi povabljeni gosti iz mesta. Društveni načelnik, gospod podpolkovnik Karel pl. Kastl, je z vnetim govorom pozdravil vse navzoče pred praznično okrašeno hišo, opisal njen namen in jih povabil, da si ogledajo novo zgradbo. Nato je ogovoril navzoče v enakem zmislu načelnikov namestnik, lastnik tovarne, gospod Peter Kosler, v slovenskem jeziku. Naposled pa je imel govor gospod Anton Luckmann kot sedanji najstarejši zastopnik Luckmannove rodbine in se v

njenem imenu iskreno zahvalil za izkazano čast spominu Jožefa Luckmanna in želel, da bi ta v spomin prerano umrlemu ustanovitelju društva zidana ustanovna hiša služila društvu in njegovim številnim deležnikom v blagor in trajno korist. Ko si je družba ogledala vse notranje prostore, se je završila ta sicer majhna, a lepo uspela slavnost z govorom, ki ga je govoril zastopnik v imenu najemnikov in njih rodbin in se je društvenemu vodstvu z izbranimi besedami toplo zahvalil za vse dosedanje dobrote.

S tem smo dospeli do konca našega skromnega društvenega letopisa. To je mala slika v kronološkem redu o vseh važnejših dogodkih tekom 25letnega obstoja našega društva. Ta četrstoletni obstoj smo hoteli dostojno proslaviti z majhnim slavljem v krogu naše nasebine in drugih prijateljev. O priliki tega veselega dogodka je sestavil v uvodu označeni tudi že 25letni član predsedstva in društveni zapisnikar to skromno, a strogo stvarno sliko v pojasnilo onim, ki se zanimajo za postanek in razvoj naše svoječasne naprave.

Ne da bi hvalilo sebe ali pa osobito oba svoječasnoma poslujoča načelnika, ki sta se odlikovala z neumorno požrtvovalnostjo in osebnim delom, pa ima društveno predsedstvo vendar sladko zavest, da je z ustanovitvijo tega društva vsaj deloma zboljšalo socialne in posebno stanovanjske razmere ljubljanskega delavstva. Deset znamenitih hiš, ki dajejo prijazno in v zdravstvenem oziru naravnost vzorno zavetje 81 delavskim družinam z več nego 400 člani, od katerih si je pridobilo — kar posebno poudarjamo — v letošnjem letu že 35, torej skoro polovica vseh najemnikov, pravico do brezplačne porabe stanovanja za vse svoje življenje, to je število, ki samo zase dovolj jasno govori o blagodejnem delovanju našega društva.

Nekako pred 27. leti je dobrohoten, krepkopoljen in preudaren someščan našega mesta, ki je poznal potrebe časa, vsadil v zemljo zrno, ki je hitro pognalo in v razmeroma kratkem času vzrastlo iz njega močno drevo, katerega sad bo uživalo ljubljansko delavstvo do poznih rodov. Kljub najboljši volji ustanovitelja in marljivi delavnosti njegovih pomočnikov pa bi se ne bilo posrečilo ustvariti take naprave, ako bi

ne bila priskočila na pomoč velika dobrotnica naše dežele – Kranjska hranilnica –, ki je darežljivo delila društvu denarne darove v dosego tega cilja.

Želimo, da bi se našemu društvu posrečilo, doseči še v bodoče tolikih uspehov v temeljito povzdigo stanovanjskih razmer našega delavstva, ki še sedaj niso na višku.

Zaključimo s srčnim, bodočnosti našega krepkega društva veljajočim voščilom

„Bilo srečno!“

V Ljubljani, meseca marca 1913.

– pp –

Statistična razkaznica naših najemnikov.

Skupno število					Med temi je:					Med 78 moškimi najemniki je po poklicu :																										
					najemnikov		od teh je:		moških	ženskih	otrok	skupaj	Slovencev	Nemcev	rim. katolikov	evangeljci	klijučavničarj.	mizarjev	črevljarij	krojač	tesar	podobar	klepar	silk. in plesk.	zidar	kotlarij	sedlar	črkostavca	bakarja	pristrojnika	tapetnik	sodarji	kovin. sukača	strugar	žel. uslužb.	tovarn. delav.
81	78	77	250	405																																

Naselbina šteje:

16 družin brez otrok,	od leta 1888,	3 stranke	od leta 1903. . . .	1 stranka
9 " ki imajo po 1 otroka	" 1889.	9 strank	" 1904.	"
13 " " "	" 1891.	2 stranki	" 1905.	1 "
11 " " "	" 1892.	2 "	" 1906.	16 strank
7 " " "	" 1894.	6 strank	" 1907.	2 stranki
9 " " "	" 1895.	1 stranka	" 1908.	11 strank
7 " " "	" 1897.	11 strank	" 1909.	3 stranke
5 " " "	" 1898.	1 stranka	" 1910.	3 "
4 družine, " " " "	" 1899.	3 stranke	" 1911.	1 stranka.
	" 1901.	1 stranka		
	" 1902.	3 stranke		

V hišah stanujejo :

Skupaj 81 družin z 250 otroci.

Od teh je sedaj 105 šoloobveznih otrok.

Od teh si je že pridobilo 35 najemnikov (in sicer do vstevšega 1. aprila 1898) za vse svoje življenje pravico do brezplačne porabe stanovanja.